

Někteří kritikové vytýkají autorům útek do historie a žádají si, aby psali romány o současných věcech. Podle rozumu této kritiky má literatura objasnit to, co se děje v nynější společnosti, má vychovávat jinochy a dívky, má troubiti k útoku a v osvětových svazech opět sloužit za stav, na němž nadšení vzdělavatelé tkají osnovu občanských ctností.

Vypravování ze starých časů mělo jakousi platnost v probuzenecké literatuře, teď čpí romantikou, neboť národní vědomí jest náramně živé a to, co čtenáře zajímá, to jest třidnost a sexus, můžeme výhodněji demonstrovat na příbězích, které se udály včera.

Věru, nelze tvrditi, že by podobná práce nebyla s výhodou, nicméně vozkové, kteří takto smýšlejí, neuhnou Nezvalova pegasa do svých uliček.

Útek do historie má tytéž důvody jako Nezvalovo obrácení se k čiré oblasti básnické. Jde vždy jen o slovesnost.

Revoluční nutnosti, dobro a žádoucí mrav se zajisté dají vymeziti básnickými znaky. Ale stejně je jisto, že každé tvorbě musí předcházet několik okamžiků intenzívního života. Básníci i společnost jsou poplatni svému dílu krví.

Pravda a etický vkus nemá v řádu umění rozhodujícího místa (Mukařovský), rovněž tendence, není-li umocněna na tvárný princip — neaktualizuje-li téma (Mukařovský) — nepadá na váhu. Nuže, jaký prospěch má krásná literatura z rozprav o současných věcech?

A čtenáři? Snad ve většině případů zaměňují za literaturu s tématem časově blízkým reportáž. Věc ještě nebyla přivedena ke konci, avšak autor líčí svůj dojem. Taktak, že si zachovává aktivitu tvůrčí. V této literatuře má snad cenu jenom zuřivost reportérova a dobové omyly. — Sama skutečnost našeho časového úseku vykládá spíše

dobu předchozí, kde leží příčiny současného stavu, než dnešní lidi.

Je staré pravidlo, že úpadková období mají k sobě nadměrný zřetel. Časy, v nichž žijeme, jeví podobné vlastnosti. Zvrzali jsme již kdejakou možnost k činu, ale před rozhodnutím se vždy otážeme (mírně napodobující gesto Havlíčkovo): Jací jsme? Doposud u nás převládá touha zpodobiti svou tvář před potřebou něco vykonat.

*

Pražský lingvistický kroužek dokončil řadu přednášek, v nichž šlo především o věci vědecké, nicméně přednášející autoři se zhusta dotýkali krásného písemnictví. Přednáška Jana Mukařovského odnášela se pak výlučně k básnické tvorbě. Zdá se, že od tohoto data bude tím nesnesitelnější čísti posudky, jež místo rozboru struktury nadále se budou zabývati ideologií díla. Kromě F. X. Šaldy a několika jmen není, co by českou literární kritiku zachránilo, kéž by se tedy zřekla hádání z ruky, kéž by neprorokovala a zanechala bláhové hry, při níž předstírá, že vidí skrze dílo až do dna autorovy duše. Práce Mukařovského tvoří novou-kritiku vědeckou; již jeho vymezení funkce fabule a dějové pravdivosti dostačí, aby v tomto černém řemesle nastaly lepší časy.